

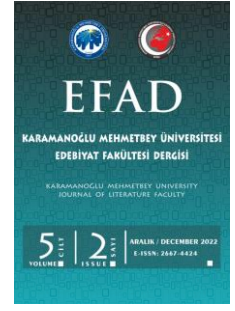

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 16 Aralık 2022

Gönderim Tarihi: 14 Kasım 2022
Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2022

Atf Künyesi: Kamış, Y. & Taşkıran, E. (2022). MÖ II. Binyılda Eminler Höyük ve Karaman Ovası. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 327-345.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1204356>

MÖ II. BİNYILDA EMİNLER HÖYÜK VE KARAMAN OVASI

Yalçın KAMIŞ*
Emine TAŞKIRAN**

Öz

Karaman Ovası, Orta Anadolu'yu Akdeniz'e bağlayan bir kavşak noktasında yer almaktadır. Neolitik Çağ'dan itibaren yerleşim izlerine rastlanan ova, MÖ III. ve II. binyıllarda dikkat çekici bir kültürel gelişim sergilemiştir. Söz konusu kültürel gelişimin daha detaylı bir şekilde kavranabilmesi amacıyla ovada 2016-2022 yılları arasında arkeolojik yüzey araştırmaları yürütülmüştür. Bu araştırmaların ilk etabını Karaman Ovası'nın kuzeyinde, Karadağ'ın eteklerinde yer alan Eminler Höyük'te gerçekleştirilen yoğun yüzey araştırmaları oluşturmuştur. Eminler Höyük'te 2016-2019 yılları arasında gerçekleştirilen araştırmalar, höyüğün Erken Tunç Çağı'ndan başlayarak Demir Çağı sonuna kadar kesintisiz bir şekilde iskân edildiğini ortaya koymuştur. Bölgenin anahtar yerleşimlerinden biri olan Eminler Höyük, MÖ II. binyılın farklı evrelerine tarihlenen arkeolojik tabakalar barındırmasıyla dikkati çekmiştir. Bu çalışmada öncelikle Karaman Ovası genel özellikleriyle tanımlanmış ve Eminler Höyük yüzey araştırmaları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın devamında yüzey araştırmalarından elde edilen çanak çömleklere ilişkin veriler ana hatlarıyla değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde, Karaman Ovası'nda tespit edilen MÖ II. binyıl yerleşimleri kısaca değerlendirilmiş ve Eminler Höyük'ün söz konusu yerleşimler içindeki konumu tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eminler Höyük, MÖ II. Binyıl, Karaman Ovası, Yüzey Araştırması.

Eminler Höyük and Karaman Plain in the 2nd Millennium BC

Abstract

Karaman Plain is located at a crossroad connecting Central Anatolia to the Mediterranean. The plain was occupied since the Neolithic Period, indicated a striking cultural development during the 3rd and 2nd millennium BC. Archaeological surveys aiming to understand this development in a detailed way have been conducted in the plain between 2016-2022. The first stage of the research project was an intensive survey at Eminler Höyük, located on the northern edge of the Karaman Plain at the foot of the Karadağ Mountain. Intensive archaeological surveys held between 2016 and 2019 at Eminler Höyük revealed that the site was continuously occupied from the beginning of the Early Bronze Age to the end of the Iron Age. Eminler Höyük is one of the key sites on the plain, has also received attention because of the significant potential indicating archaeological layers dated to different periods of the 2nd millennium BC. Firstly, general characteristics of the Karaman Plain and Eminler Höyük surveys are briefly

* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Nevşehir/Türkiye. E-posta: yalcinkamis@nevsehir.edu.tr, Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5524-9418>.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Nevşehir/Türkiye. E-posta: etskrn@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8713-5837>.

defined in this study. The pottery assemblage collected during the surveys is discussed briefly in the following section. The last part of this study included the 2nd millennium BC settlements of the Karaman Plain and a brief discussion about the role of the Eminler Höyük in the settlement hierarchy.

Keywords: Eminler Höyük, 2nd Millennium BC, Karaman Plain, Survey.

Giriş

Volkanik Karadağ kütleleriyle Toros Dağları'nın Orta Anadolu platosuna açılan kuzey yamaçları arasında uzanan Karaman Ovası, Konya Havzası'nın güney ucunu oluşturmaktadır (Fig. 1). Neolitik toplumların ortaya çıkışından itibaren zengin arkeolojik veriler sunmaya başlayan Konya Havzası, MÖ II. binyılın ilk çeyreğinde Orta Anadolu geneline yayılan siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkiler ağına katılmıştır. Konya Karahöyük gibi yerleşimler aracılığıyla tanımlanabilen dönemin sona ermesiyle birlikte havza, Eski Hitit Dönemi başlarında Boğazköy'de şekillenen yeni siyasi otoritenin etki alanına girmiştir. MÖ 14. yüzyıldan itibaren ise Konya Havzası'nın Hitit Aşağı Ülkesi'nin önemli bir bölümünü kapsar hale geldiği ve Hitit siyasetinde giderek artan bir rol aldığı görülmektedir¹. Hitit yazılı belgeleri ile Karadağ-Kızıldağ gibi yazıtların sunduğu bilgiler çerçevesinde çok sayıda araştırmaya konu olan bölge, kazılar açısından zayıf bir görünüm sunmaktadır. Konya Karahöyük ile havzanın doğu kenarında yer alan Kınık ve Porsuk dışında, bölgede MÖ II. binyıl kültürlerinin araştırılmasına yönelik bir kazı çalışması bulunmamaktadır.

Konya Havzası'nın en güneydeki bölümü olan Karaman Ovası, Toros Dağları'nı aşarak Orta Anadolu'yu Akdeniz sahillerine bağlayan geçitlere yakın konumu ile dikkati çekmektedir². Ovanın MÖ III ve II. binyıllar boyunca sergilediği kültürel gelişime ilişkin arkeolojik veriler yüzey araştırmalarına dayanmaktadır³. Geçmiş yıllarda Karaman Ovası'nda gerçekleştirilen çalışmalar genellikle geniş kapsamlı araştırmalar çerçevesinde yürütülmüş olup, ovaya odaklanan bir araştırma bulunmamaktadır. Geniş kapsamlı çalışmalar, Karaman Ovası'nın MÖ III ve II. binyıllardaki gelişimine dair genel bir izlenim edinilmesini sağlamıştır. Ancak, farklı kapsam ve yöntemlerle gerçekleştirilen bu araştırmaların geride bıraktığı tabloda göze çarpan kültürel ve kronolojik boşlukların doldurulması ihtiyacı güncelliğini korumaktadır. Bu nedenle, 2016 yılından itibaren Karaman Ovası'nın MÖ III. ve II. binyıllar boyunca geçirdiği kültürel değişimlerin ve bunların coğrafyadaki yansımalarının çözümlenmesini hedefleyen yüzey araştırmaları başlatılmıştır⁴. Araştırmanın ilk etabında, ön saha araştırmalarıyla güçlü MÖ III. ve II. binyıl verileri sunduğu tespit edilen Eminler Höyük bölgenin anahtar yerleşimi olarak belirlenmiştir. Karaman Ovası geneline yayılacak araştırmaların buradan elde edilecek veriler ışığında yürütülmesi amacıyla höyükte yoğun yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir⁵. Eminler Höyük araştırmaları, höyüğün yerleşim tarihinin belirlenmesinin yanı sıra bölgede ana hatlarıyla tanımlanmış seramik türlerinin daha yakından araştırılmasına katkıda bulunacak geniş bir seramik koleksiyonu elde edilmesini sağlamıştır.

Bu çalışmada öncelikle, yerleşim dinamiklerini sosyo-kültürel etmenler kadar etkileyebilen fiziksel ve iklimsel koşullar genel özellikleriyle tanımlanmış ve Eminler Höyük araştırmasının MÖ II. binyıla ilişkin sonuçları ana hatlarıyla sunulmuştur. Çalışmanın devamında, Karaman Ovası'nın MÖ II. binyıl yerleşim dokusu Eminler verileri ışığında değerlendirilmiştir.

1. Karaman Ovası

Yüksek dağlık alanlar, platolar ve ovalık sahalar gibi farklı jeomorfolojik birimler içeren Karaman, konumu itibarıyla Orta Anadolu ile Akdeniz sahil şeridi arasında geçiş bölgesi özelliği göstermektedir (Fig.

¹ Matessi, 2017: 118.

² Geçitlere ilişkin farklı değerlendirmeler için bkz. Newhard ve diğ., 2008; Bikoulis 2012.

³ Kamış, 2019a: 232.

⁴ Kamış, 2018: 200.

⁵ Kamış, 2019a: 233.

1)⁶. Karaman Havzası'nın tabanına yayılan ovalık saha, güneyden Karaman Platosu, kuzeyden Karadağ, kuzeydoğudan Çakırdağ, batıdan Hacıibaba Dağı ile çevrelenmiştir (Fig. 2). Doğudan Ereğli Ovası'na, kuzeyden Konya Ovası'na açılması nedeniyle Karaman içe kapalı bir havza görünümünde değildir. Büyük bir bölümü Pleistosen Konya Gölü'nün tabanı üzerine oturan ova, yaklaşık 600 kilometrekarelik bir alana yayılmaktadır. Deniz seviyesinden 1000-1050 m yükseklikte bulunan ova, kaynağını Toros Dağları'ndan alan İbrala Deresi, Dereköy Deresi, Deliçay gibi düzensiz rejimli akarsular tarafından sulanmaktadır (Fig. 2)⁷. Akarsuların havza tabanına ulaştığı alanlarda ise geniş alüvyal fanların oluştuğu görülmektedir. Alüvyal fanlar, sulak alanlar/bataklıklar ve Pleistosen Konya gölünün tabanını oluşturan marn tipi topraklarla birbirinden ayrılmaktadır⁸. Holosen başlarından itibaren şekillenmeye başlayan alüvyon fanların yerleşimler açısından çekici özellikler barındırdığı ova genelinde tespit edilen 41 yerleşimden 28 tanesinin bu tip alanlarda veya hemen yakınlarında bulunmasından anlaşılmaktadır⁹.

Günümüzde yarı kurak karasal iklim özellikleri gösteren Karaman Ovası, yıllık 310-340 mm arasında değişen yağış ortalamasıyla kuru tarım kuşağında yer alır¹⁰. Sulamaya dayalı modern tarım faaliyetlerinin başlamasına kadar kuru tarım ve hayvancılık temelli geleneksel bir ekonomik yapı sergileyen ovada dikkate alınması gereken bir diğer çevresel unsur, Çavuş Bataklığı ve Suğla Gölü'nün oluşturduğu sulak alanlardır. Suları 1950'li yıllarda gerçekleştirilen drenaj çalışmalarıyla Ereğli Akgöl'e taşınan sulak alanlar günümüzde tamamen kurumıştır¹¹. Karaman şehir merkezinin kuzeydoğusunda ve Hamidiye köyünün kuzeyinde geniş sayılabilecek alanlara yayılan sulak alanlar, 16. yüzyıldan itibaren Osmanlı belgelerinde de kaydedilmiştir¹². Özellikle, Suğla Gölü yakınlarında bulunan suğlaların çevrede sulu tarım yapılmasına olanak sağlamasının ayrı bir zenginlik kaynağı şeklinde görüldüğü kanunnamelerden ve tahrir defterlerinden anlaşılmaktadır¹³. Bu çerçevede, sulak alanların yakın çevresinde bulunan ovanın bazı önemli höyüklerinin söz konusu alanlarla bağlantıları dikkate alınması gereken bir noktaya işaret etmektedir.

Karaman Ovası'nın yarı kurak karasal nitelikli günümüz iklimini ortaya çıkaran paleo-iklimsel gelişmelere Doğu Akdeniz ölçeğinde bakıldığında, Holosen'in erken ve orta dönemlerinin daha nemli iklim koşullarının yerini Holosen'in geç evresinde daha kurak bir ortama bıraktığı görülmektedir¹⁴. MÖ 4000 yılı civarında başladığı ve 3000 yıl sürdüğü belirtilen dönüşüm sürecinde birbirini izleyen nemli ve kurak ara dönemler tespit edilmiştir. Bölgesel yerleşim dinamikleri ile de bağlanmaya çalışılan kuraklık dönemlerinin kabaca her binyılın son yüzyıllarında görüldüğü anlaşılmıştır¹⁵. Doğu Akdeniz ölçeğinde izlenebilen söz konusu iklimsel değişimlerin Konya Havzası'ndaki yansımalarını ele alan araştırmalar, nemli ve kurak dönemler arasındaki salınımların belirlenmesini sağlamıştır¹⁶. Yıllık yağış ortalamasının 280-340 mm arasında değiştiği Konya Havzası, her türlü iklim değişikliğinin etkilerine fazlaca açık hassas bir bölge şeklinde değerlendirilmekte olup, havzada MÖ III. binyılın ilk yarısında kendini sulak/bataklık alanlarının genişlemesiyle gösteren nemli/yağışlı bir ortamın hüküm sürdüğü, bunu daha kurak bir dönemin izlediği belirtilmektedir¹⁷. Havzada MÖ II. binyılda da benzer salınımların devam ettiği ve binyılın ortalarındaki nemli/yağışlı dönemi bütün Doğu Akdeniz havzasında etkisini gösteren kurak dönemin izlediği anlaşılmaktadır¹⁸. Konya Havzası'nın güney ucunda yer alan Karaman Ovası'nın paleo-iklimsel ve çevresel değişimi Kılbasan Kasabası yakınlarındaki Holosen kesitinde izlenmiştir¹⁹. Kılbasan kesiti, Karaman

⁶ Tapur, 2009: 22.

⁷ Söz konusu akarsular günümüzde üzerlerindeki barajlar ve göletler nedeniyle havza tabanına ulaşmamaktadır.

⁸ Cohen, 1970: 134.

⁹ Cohen, 1970: 134.

¹⁰ Türkeş, 1996: 1064.

¹¹ de Meester, 1970: 89.

¹² Gümüüşçü, 2001: 106.

¹³ Gümüüşçü, 2001: 107.

¹⁴ Roberts ve diğ., 2011: 151.

¹⁵ Roberts ve diğ., 2011: 151-53.

¹⁶ Kuzucuoğlu, 2019: 361.

¹⁷ Kuzucuoğlu, 2012: 29.

¹⁸ Kuzucuoğlu, 2019: 361.

¹⁹ Fontugne ve diğ., 1999: 588.

Ovası'nda GÖ 4700-4200 ve GÖ 3300 yılları civarında iki nemli/yağışlı dönem ve bunları izleyen kurak dönemlere işaret etmektedir.

Yukarıda kısaca tanımlanan iklimsel salınımların MÖ III. ve II. binyıl kültürlerine etkileri canlı bir tartışma başlığı olmaya devam etmektedir. Doğu Akdeniz ve Anadolu ölçeğinde bazı kültürel gelişmelerin ve toplumsal dönüşümlerin iklimsel salınımlarla doğrudan ilişkilendirilerek ele alındığı görülmektedir. Kazılarla desteklenen arkeolojik veri birikiminin henüz yeterli seviyeye ulaşmadığı Karaman Ovası'nın MÖ III. ve II. binyıllardaki yerleşim dinamiklerini iklimsel salınımlarla doğrudan ilişkilendirmek henüz mümkün görünmemektedir. Ancak yukarıda kısaca değinilen iklimsel salınım dönemleriyle, ovanın yerleşim dokusunda MÖ III. ve II. binyıllarda gözlenen bazı değişikliklerin genel hatlarıyla örtüşmesi de dikkati çeken bir tablo ortaya koymaktadır.

2. Eminler Höyük Yüze Araştırması

Karaman il merkezinin yaklaşık 20 km kuzeybatısında, Karadağ'ın eteklerinin ovayla birleştiği alanda yer alan Eminler Höyük, Eminler köyünün hemen bitişiğindedir (Fig. 2). Eminler, J. Mellaart ve S. Güneri tarafından ziyaret edilen höyükler arasında yer almaktadır²⁰. J. Mellaart, Eminler'i Konya Ovası'nın Erken Tunç Çağı kentleri şeklinde tanımladığı büyük yerleşimler arasında saymaktadır. Mellaart, bölgenin MÖ II. binyıl seramiğini tartıştığı çalışmasında, Eminler'e değinmemiştir²¹. Fakat Beycesultan Geç Tunç Çağı II ip baskılı mutfak kaplarına benzer tiplerin bulunduğu yerleşimler arasında Eminler'e yer vermiştir²². S. Güneri, "Eminler Yaşayış Yeri" şeklinde tanımladığı höyükten topladığı MÖ II. binyıl seramiklerine değinerek, höyüğün yükselteleri arasında belirgin dönemsel ayrımlara rastlamadığını ifade etmiştir²³.

Eminler Höyük'ün fiziki yapısı ve görünümü, Anadolu'da yaygın biçimde rastlanan höyükleşme süreçlerinden ayrışan bir yerleşimle karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır. Höyük, kuzey-güney yönünde 800 metreye, doğu-batı yönünde ise 500 metreye ulaşan bir alan içerisinde, birbirine bağlanan farklı yüksekliklerdeki beş tepeden oluşmaktadır (Fig. 3-5). Yüze araştırması kapsamında birden beşe kadar numaralandırılan tepelerin, deniz seviyesinden en yüksek noktası yaklaşık 1034 metredir. Beş tepenin en yüksek konumundaki 2 numaralı höyük, ova tabanından 25 metre kadar yükselmektedir. Eminler Höyük'te hızlı ve verimli bir araştırma gerçekleştirilmesi için Coğrafi Bilgi Sistemleri'ni (CBS) temel alan bir araştırma stratejisi hayata geçirilmiştir²⁴. Bu stratejinin başlangıç adımı olarak höyüğün tüm detaylarının rahatlıkla izlenebileceği 3 boyutlu modeli üretilmiş, model verileri kullanılarak höyük ve yakın çevresi 30x30 m boyutlarında toplama birimlerine bölünerek toplama birimlerde tespit edilen veriler değerlendirmeye alınmıştır (Fig. 3 ve 5). 2016-2019 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalarla höyükteki yüze araştırmaları tamamlanmıştır.

Yüze araştırmasında göze çarpan ilk hususlardan biri, höyük yüzeyine yayılan yoğun taş döküntüleri olmuştur. Tüm tepelerde görülen taş döküntülerinin özellikle 1 ve 2 numaralı höyüklerde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu tepelerde dağılmış yapılara ait yoğun döküntüler adeta bir örtü gibi hemen hemen her yere yayılmış durumdadır (Fig. 6). Taş döküntüleri dışında, özellikle 2 numaralı höyüğün zirve ve yamaç kısımlarında höyük dolgusu içinde yer yer taş temeller izlenebilmektedir. Bunların dışında, 2 numaralı höyüğün kuzeybatı eteklerinde oldukça büyük yapılara ait taş temeller dikkati çekmektedir (Fig. 7). Bu yapıların tepe ve yamaçlarda izlenebilen duvarlardan farklı bir şekilde höyük dolgusu açılarak inşa edilmiş olması geç dönem yerleşimi olasılığını akla getirmektedir²⁵. Mimari açıdan göze batan bir diğer husus, 1 numaralı höyüğün kuzey (Fig. 8), doğu ve güney kenarlarında gözlenen höyük dolgusuna gömük taş sıralarıdır. Bu sıralar kentin sur sistemine sahip olabileceğine işaret etmektedir. Köy evlerinin temellerinde ve evlerin çevrelerinde bulunan üstü açık hayvan barınaklarının yapımında höyükten temin

²⁰ Kamış, 2019: 232.

²¹ Mellaart, 1958.

²² Mellaart ve Murray 1995: 104, Harita 4.

²³ Güneri, 1989: 100.

²⁴ Kamış, 2018: 202.

²⁵ Kamış, 2018: 206.

edilen taşların kullanıldığının tespit edilmesi, höyüğün yakın zamana kadar taş kaynağı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Eminler Höyük'te yüzey araştırmasında karşılaşılan en yoğun malzeme grubunu seramik parçaları oluşturmuştur. Farklı dönemlere tarihlendirilen seramiklerin yanı sıra hilal biçimli pişmiş toprak ağırlıklar, tunç iğneler, tunç obje parçaları, kurşun halka gibi buluntularla da karşılaşmıştır.

3. Eminler Höyük MÖ II. Binyıl Seramiği²⁶

Eminler Höyük yüzey araştırmalarında uygulanan sistematik toplama yöntemi, seramik gruplarının ve tipolojik yelpazenin tanımlanabileceği miktarda malzeme elde edilmesini sağlamıştır. Seramiklerin analizinde karşılaşılan en önemli güçlük, yakın çevrede tabaka düzeni içerisinde araştırılmış yerleşimlerin bulunmamasıdır. Bun nedenle, seramiklerin gruplanmasında Orta Anadolu'dan Kilikya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafi alanda gerçekleştirilen kazı ve araştırmalar göz önünde bulundurulmuştur. Kazı malzemeleriyle, Eminler Höyük seramikleri arasında hamur, yüzey işlenişi ve tipolojik özellikler açısından benzerlikler kurulması temel yöntem olarak kullanılmıştır.

Eminler yüzey araştırmalarında 14764 adet seramik parçası toplanmış ve bu parçaların istatistikî analizi tamamlanmıştır. Değerlendirilen seramiklerin dağılımına bakıldığında, 8132 parça dönemsellik özellikleri açık olmayan amorf örnekler, kalan 6632 parça ise tanımlayıcı örnekler şeklinde tasniflenmiştir²⁷. Tanımlayıcı özellik gösteren seramiklerden 3924 adeti Erken Tunç Çağı'nın farklı evrelerine, 2490 adeti MÖ II. binyıla, geriye kalan az sayıdaki parça Demir Çağı ve daha geç dönemlere aittir. Toplanan arkeolojik materyalin dönemsellik dağılımı, höyüğün yoğun şekilde iskân edildiği dönemlerin MÖ III. ve II. binyıllar olduğunu ortaya koymuştur.

Eminler Höyük MÖ II. binyıl seramikleri, yalın seramik, kırmızı ve devetüyü astarlı perdahlı seramik, krem astarlı seramik, gri seramik, boya bezekli seramik ve kaba seramik gibi çeşitli grupları içermektedir. Bu grupların istatistikî dağılımı, yalın seramik, kırmızı ve devetüyü astarlı seramik ile kaba seramiğin toplam malzemenin % 90'ından fazlasını oluşturduğunu göstermiştir.

MÖ II. binyıl seramiklerinin yaklaşık % 34'ünü oluşturan yalın seramik, Eminler Höyük'teki en yoğun gruplardan biridir. Çarkta üretilmiş yalın seramiklerin astarsız yüzeylerinde zaman zaman düzeltme izleri göze çarpmakta olup, bazı örneklerde kısmi perdah izleri de görülebilmektedir. Erken Tunç Çağı III'ten (MÖ 2450-2000) itibaren Orta Anadolu'da görülmeye başlayan yalın seramik grubu, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'ndan itibaren yaygınlaşmaya başlamış ve MÖ II. binyılın sonlarına kadar oldukça yoğun bir şekilde üretilmiştir²⁸. Hamur ve yüzey özellikleri açısından kendi içinde farklılıklar sergileyen yalın seramikler tam anlamıyla homojen bir grup oluşturmaz. Bu grubu hamur bileşimleri ve yüzey renklerine göre devetüyü renkli, portakal renkli, taşçık katkılı ve ince-kaliteli seramikler şeklinde alt gruplara ayırmak mümkündür. Yalın seramiklerin hamur renkleri devetüyü ve portakalimsi kırmızı tonları arasına yayılan bir renk yelpazesine sahiptir. Seramik hamurlarında dikkati çeken başlıca katkılar, farklı yoğunluklardaki kum ve taşçık katkılarıdır.

Hemen hemen tüm seramik formlarında karşımıza çıkan Eminler Höyük yalın seramikleri, çanak ve testilerde yoğunlaşmaktadır. Küresel gövdeli derin çanaklar (Fig. 9: 1-3), hafif içe kalınlaştırılmış dudaklı çanaklar (Fig. 9: 4), ince cidarlı çanaklar (Fig. 9: 5-6), içe kalınlaştırılmış dudaklı çanaklar (Fig. 9: 7), içe çekik ağız kenarlı çanaklar (Fig. 9: 8), dışa çekik ağız kenarlı çanaklar (Fig. 10: 1-3) ve omurgalı çanaklar (Fig. 11: 1) yalın seramiğin yoğun olarak temsil edildiği başlıca çanak formlarıdır.

Dudak ve ağız kenarı özelliklerine göre çeşitli alt tiplere ayrılan küresel gövdeli çanaklar (Fig. 9: 1-3), Orta Anadolu Erken Tunç Çağı seramik formlarından MÖ II. binyıla aktarılan tipler arasında yer almaktadır²⁹. MÖ II. binyılın başlarından itibaren yaygın bir şekilde görülmeye başlayan söz konusu tipin,

²⁶ Bu bölümde Emine Taşkıran tarafından yürütülen yüksek lisans tez çalışmasının verilerinden yararlanılmıştır.

²⁷ Kamış, 2019a: 236.

²⁸ Schoop, 2009: 148-149.

²⁹ Schoop, 2009: 160, fig. 4:1.

bu dönem içerisinde herhangi bir zaman aralığıyla sınırlanması mümkün görünmemektedir. Daha sığ ve yayvan gövdeli bir görünüme sahip hafif içe kalınlaştırılmış dudaklı çanakların (Fig. 9: 4) benzerlerine Porsuk, Kilisetepe gibi yerleşimlerin Hitit tabakalarında rastlanmaktadır³⁰. Genel itibariyle yalın seramiğin ince nitelikli ve kaliteli üretilmiş formlarını içeren çanak grubu (Fig. 9: 5-6), biçimsel özellikleri itibariyle geniş sayılabilecek bir yelpazeye yayılmaktadır. Benzerlerine çok sayıda Hitit merkezinde rastlanan bu formlar arasında, oldukça ince cidarlı ve ağız kenarları sivrilerek sonlanan örnekler dikkati çekmektedir (Fig. 9: 5). Bu örnekler için Hitit başkenti Hattuşa'da MÖ 15. yüzyılda ortaya çıkan ve sonrasında yaygınlaşan ince cidarlı seramiklerle benzer bir zaman aralığı önermek mümkün görünmektedir³¹.

Yalın seramikler içinde oldukça yoğun bir şekilde temsil edilen içe kalınlaştırılmış dudaklı çanakların ağız kenarı ve gövde biçimleri dikkat çekici bir zenginlik sergiler (Fig. 9: 7). Orta Anadolu'nun kuzey kesimlerindeki Hitit merkezlerinde bol miktarda bulunan bu form, Hitit etkisinin kendini hissettirdiği diğer bölgelerde de karşımıza çıkmaktadır. Geç Tunç Çağı başlarında ortaya çıktığı kabul edilen bu formun MÖ 15. ve 14. yüzyıllarda en yaygın çanak tiplerinden biri haline geldiği görülmektedir³². Kendi aralarında tipolojik nüanslar sergileyen içe çekik ağız kenarlı çanaklar, Eminler Höyük'ün en yaygın çanak tipleri arasında yer almaktadır (Fig. 9: 8). Bu çanakların benzerleri, özellikle MÖ II. binyılın ikinci yarısına ait tabakaların bulunduğu çok sayıda yerleşimde görülmektedir³³. İçe kalınlaştırılmış dudaklı çanaklarla aynı çerçevede ele alındığı görülen bu çanak tipi için benzer bir zaman aralığının önerildiği görülmektedir³⁴.

Eminler Höyük yüzey araştırmalarında yaygın bir şekilde karşılaşılan çanak tipleri arasında yer alan dışa çekik ağız kenarlı çanaklar (Fig. 10: 1-3), Hitit seramiğinde benzerleri bolca bulunan bir çanak tipidir³⁵. Bu nedenle, Eminler Höyük'te bulunan söz konusu çanak tipi için kabaca MÖ II. binyılın ikinci yarısına yayılan bir zaman aralığı önerilebilir. Dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı ve omurgalı çanak tipi (Fig. 11: 1), MÖ II. binyıl boyunca karşılaşılan yaygın çanak tipleri arasında yer almaktadır. Bu tipin Eminler Höyük'te bulunan örneklerinin büyük bir bölümünün yalın seramik grubu içerisinde yer alması, MÖ II. binyılın ikinci yarısına yönelik bir tarihlendirme önerisini güçlendirmektedir.

Eminler Höyük'te az sayıda örneği bulunan konik bardak ve dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı testilere ait parçalar yalın seramik grubunun dikkat çekici formları arasında yer almaktadır (Fig. 12: 1 ve 3). Konik bardaklar, Orta Anadolu'da Erken Tunç Çağı sonlarında ortaya çıkan ve Asur Ticaret Kolonileri Çağı boyunca yaygın bir şekilde üretilen formlar arasında yer almaktadır³⁶. Eminler Höyük'te çok sayıda örneğine rastlanan dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı testi parçaları Orta Anadolu'nun iyi bilinen seramik formlarından biridir. Hitit etkisinin görüldüğü çok sayıda yerleşimde karşılaşılan bu tip testilerin yağ, şarap gibi sıvıların depolanmasında kullanıldığı düşünülmektedir³⁷.

Eminler Höyük MÖ II. binyıl seramiğinin yaklaşık %30'unu hızlı çarkta üretilmiş kırmızı astarlı ve perdahlı seramikler oluşturmaktadır. Çoğunlukla iyi arıtılmış hamurlu kırmızı astarlı ve perdahlı seramiklerin hamurlarında az miktarda kum ve taşçık katkısına rastlanmaktadır. Astar ve perdah uygulamalarında homojen bir görünümün izlenmediği bu grupta, koyu kırmızı, açık pembemsi kırmızı ve kırmızımsı portakal rengi yüzey renkleri yaygındır. Astar kalitesi ve astar kalınlığı göz önüne alındığında yine homojen bir tablo karşımıza çıkmamaktadır. Bazı örneklerde kalın astarlı ve iyi perdahlanmış yüzeylere rastlanırken, diğer örneklerde üstünkörü bir astar ve perdah uygulaması görülebilmektedir. Bu grup içerisindeki gözlenen farklılıkların kronolojik bir anlamı olup olmadığı konusunda yorum yapmak güçtür. Köklerini MÖ 3. binyıl seramik geleneklerinden aldığı bilinen kırmızı astarlı ve perdahlı seramiklerin Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda gerek nitelik gerekse de nicelik açısından zirveye çıktığı ve Hitit seramiğinde giderek azalan oranlarda da olsa kullanılmaya devam ettiği bilinmektedir³⁸.

³⁰ Dupré, 1983: 31; Hansen ve Postgate, 2007: 334-609.

³¹ Schoop, 2009: 166, fig. 13: 4-5.

³² Glatz, 2020: 250.

³³ Schoop, 2011: 249.

³⁴ Glatz, 2020: 250.

³⁵ Müller-Karpe, 1988: 95-100.

³⁶ Schoop, 2009: 149.

³⁷ Müller-Karpe, 1988: 33.

³⁸ Mielke, 2017: 138.

Kırmızı astarlı seramiklerle çanak, fincan ve çömlek tiplerinde yaygın olarak karşılaşılmıştır. Basit içe eğik ağız kenarlı ve omurgalı çanaklar Asur Ticaret Kolonileri Çağı seramik repertuarının yaygın formlarından biridir (Fig. 10: 6). Bu tipin Orta Anadolu'daki gelişimini Erken Tunç Çağı'nın son evresinden itibaren izlemek mümkündür³⁹. Eminler Höyük'te kırmızı ve devetüyü astarlı çok sayıda örneği bulunan dışa kalınlaştırılmış dudaklı çanaklar (Fig. 10: 3-5) kırmızı astarlı çanakların en yoğun grubunu oluşturmaktadır. Bu çanakların bazı örneklerinde yatay kulp ve ip delikli tutamak görülebilmektedir. Dışa kalınlaştırılmış dudaklı çanakların Orta Anadolu'daki gelişimine bakıldığında, bu tipin MÖ 3. binyılın sonlarında ortaya çıktığı ve Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda yoğun şekilde üretilmeye devam ettiği görülmektedir⁴⁰. Kırmızı astarlı seramikler arasında az sayıda örnekle temsil edilen keskin "S" profilli çanakların (Fig. 10: 7) benzerlerine yine Asur Ticaret Kolonileri Çağı seramiğinde rastlamak mümkündür⁴¹. Eminler Höyük kırmızı astarlı çömlerleri (Fig. 13: 1-4), dışa çekik ağız kenarlı tiplerde yoğunlaşmaktadır. Bazı örneklerde ağız kenarının iç kısımlarında astar bantlar dikkati çekmektedir (Fig. 13: 1 ve 4).

Yüzey araştırmasında derlenen Eminler Höyük MÖ II. binyıl seramiğinin yaklaşık %30'unu kaba seramik örnekleri oluşturmaktadır. Açık kaplarda az sayıda örneğine rastlanan (Fig. 11: 2-4) kaba seramik örneklerinin kapalı formlarda (Fig. 12: 5-9; Fig. 13: 1 ve 5) yoğunlaştığı görülmektedir. Hamurlarında genellikle yoğun mineral katkıya rastlanan kaba seramiklerin önemlice bir bölümünü mutfak kapları başlığı şeklinde değerlendirmek mümkündür. Söz konusu kapların büyük bir bölümünü ise tencere olarak değerlendirilebilecek çömlek tipleri oluşturmaktadır (Fig. 12: 5-9). Bu çömlerlerin yüzeylerinde sıkça rastlanan ikincil yanık (is) izleri de bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Yüzeyleri isli çömlerlerin hamurlarında çeşitli boyutlarda yoğun taşçık katkısı göze çarpmıştır. Tipolojik olarak genişçe bir yelpazeye yayılan tencereleri ağız kenarı özelliklerine göre basit ağız kenarlı (Fig. 12:5), içe kalınlaştırılmış ağız kenarlı (Fig. 12: 6), dışa kalınlaştırılmış ağız kenarlı (Fig. 12: 7 ve 8) ve dışa çekik ağız kenarlı örnekler şeklinde kabaca sınıflandırmak mümkündür. Çömlerlerde at nalı biçimli tutamaklara veya dikey kulplar bulunabilmektedir. Eminler Höyük çömlerlerinin benzerlerine Boğazköy, Porsuk, Kilisetepe gibi MÖ II. binyıl merkezlerinde rastlanmaktadır⁴². Benzerler üzerinden gerçekleştirilen değerlendirmeler Eminler Höyük çömlerlerinin Asur Ticaret Kolonileri Çağı ve Hitit Dönemi örnekleriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Eminler Höyük'te gerçekleştirilen yoğun yüzey araştırmalarında derlenen ve yukarıdaki satırlarda çok genel hatlarıyla değerlendirilen çanak çömlek buluntuları, yerleşimin MÖ II. binyılın başlarından Hitit İmparatorluğu'nun sonuna kadar uzanan zaman aralığında iskân edildiğine işaret etmiştir. Bu durum, Eminler Höyük'ün MÖ II. binyıl boyunca önemini koruduğunu ortaya koyan en önemli göstergelerden biridir.

4. Eminler Höyük Seramik Dağılımı ve Yerleşim Dinamikleri

Höyükler gibi çok dönemli yerleşimlerin, farklı dönemlerdeki yerleşim boyutlarının ve karakterinin ancak sistematik toplama yoluyla elde edilecek verilerin mekânsal dağılımlarının analiziyle mümkün olabileceği kabul edilmektedir. Eminler Höyük yüzey araştırması da bu varsayımdan hareketle yürütülmüş ve toplama birimlerindeki tüm materyal değerlendirmeye alınmıştır. Toplanan arkeolojik materyalin mekânsal dağılım analizleri sonrasında görünür hale gelen sayısal farklılıklar ve dönemsel özellikler, höyüğün yerleşim tarihinin ve yoğunluklarının belirlenmesinde hareket noktası oluşturmuştur.

Eminler Höyük'te yüzey araştırması gerçekleştirilen tüm toplama birimlerinde seramik buluntularla karşılaşılmıştır. Seramiklerin mekânsal dağılımı homojen bir örüntü ortaya koymamıştır. Tüm seramiğin yaklaşık %40'ı 1 ve 2 numaralı höyüklerin batı yamaçları ile 3 ve 4 numaralı höyükler arasında uzanan vadi yamaçlarından toplanmıştır (Fig. 3). Araştırma alanının yaklaşık % 20'sini oluşturan söz konusu bölgelerdeki yoğunlaşmayı alanların fiziki özellikleriyle açıklamak mümkündür. Arkeolojik dolgunun bitki

³⁹ Kamış, 2021: 42.

⁴⁰ Emre, 1989: 112.

⁴¹ Özgüç, 1999: Şek. 41-47.

⁴² Schoop, 2006: 227; Müller-Karpe, 1988: Taf. 9; Dupré, 1983: 51; Hansen ve Postgate, 2007: fig. 638-639.

örtüsünce kilitlenmesinin zor olduğu erozyona açık bu alanlarda malzeme yoğunluğu artış göstermekte, eğim açısından daha mutedil, bitki örtüsünün sıklaştığı geniş alanlarda ise önemli ölçüde azalmaktadır. Bitki örtüsüne bağlı bu örüntüyü geriye kalan alanlarda da aynı yoğunlukta olmasa da izlemek mümkündür.

Toplanan seramiklerin dönemsel dağılımları höyüğü oluşturan yükseltelerin yerleşim tarihlerinin ana çizgileriyle okunmasını sağlamıştır. Buna göre, yüzey araştırması verileri Eminler Höyük'te Erken Tunç Çağı öncesine giden bir yerleşimin varlığına işaret etmemiştir. MÖ III. binyıl seramikleri Eminler Höyük'ün geneline yayılmakta ve höyüğün mekânsal olarak en geniş kullanıldığı dönemin MÖ 3. binyıl olduğunu ortaya koymaktadır. MÖ II. bin seramiklerinin mekânsal dağılımı ve yoğunluğu, yerleşim düzeninin bu dönemde dikkati çekecek ölçüde farklılaştığını göstermektedir. Bu farklılığın en önemli göstergesi, MÖ II. binyıl seramiklerinin arazideki dağılımında ortaya çıkan ayrışmadır (Fig. 14). MÖ II. binyıl seramiklerinin yaklaşık % 95'inin 1 ve 2 numaralı höyüklerden toplanması bu ayrışmayı açıkça ortaya koymaktadır. Yoğunluk analizi, 2 numaralı yükseltiyi merkeze alarak 1 numaralı yükseltiyi kapsayan bir yayılıma işaret etmektedir (Fig. 14). 2 numaralı höyüğün güneyindeki yükseltelerde MÖ II. binyıl seramiği oldukça azalmakta ve düzensiz bir dağılım örüntüsü sergilemektedir. Söz konusu yükseltelerden toplanan az miktardaki MÖ II. bin seramiğini, kuzeydeki yükseltelerden çeşitli etkenlerle taşınmış örnekler şeklinde değerlendirmek mümkün görünmektedir.

MÖ II. binyıl seramiğinin 1 ve 2 numaralı yükseltelerdeki mekânsal dağılımı, sayısal yoğunluk açısından homojen bir görünüm sergilememektedir. MÖ II. binyıl seramiğinin alanın tamamına yayıldığı görülmekle birlikte, özellikle 2 numaralı höyüğün yamaçlarındaki yoğunlaşma dikkat çekicidir. Ova tabanından yaklaşık 25 m kadar yükselen 2 numaralı höyük, Eminleri Höyük peyzajında ayrıcalıklı bir konuma sahiptir (Fig. 3). Bu yüksekliğin beraberinde getirdiği doğal sonuç ise bazı bölümleri erozyon nedeniyle bitki örtüsünden arınmış geniş alanların ortaya çıkması ve buna bağlı seramik yoğunlaşması olmuştur (Fig. 14). 1 numaralı yükseltinin kuzeybatısındaki yoğunlaşmayı da benzer nedenlerle açıklamak mümkündür. Yamaç şeklindeki bu bölümde, seramik buluntular açısından zengin, bitki örtüsünden arınmış genişçe bir alan bulunmaktadır.

Buraya kadar kısaca tanımlanan seramik dağılım detayları, en geniş yüzey alanına MÖ III. binyılda ulaşan Eminler Höyük'ün MÖ II. binyıl başlarından itibaren Karaman Ovası genelinde yaşanan yerleşim sayısındaki düşüşe paralel bir daralma yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu dönemde yerleşim höyüğün kuzeyinde, 1 ve 2 numaralı yükselteleri kapsayan yaklaşık 15 hektarlık bölümde yoğunlaşmıştır.

5. MÖ II. Binyılda Karaman Ovası

Karaman Ovası'nda günümüze kadar yürütülen çalışmalar, ovanın Neolitik Çağ'dan başlayarak Demir Çağı'na kadar uzanan yerleşim tarihine ilişkin verilerin genel hatlarıyla saptanmasını sağlamıştır. Bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, ovada iskân tarihi açısından en hareketli dönemlerden birinin MÖ III. binyıl olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu döneme ait, havza tabanına yayılan irili ufaklı 35 yerleşim ziyaret edilmiştir (Fig. 2). Yaklaşık 20 kilometrekareye bir yerleşimin düştüğü MÖ III. binyılda, yerleşimlerin komşularına rahatlıkla ulaşabilecek mesafelerde kurulduğu anlaşılmaktadır. MÖ III. binyıl yerleşimlerinin yüzey alanları, 1 ila 40 hektar arasında değişen son derece geniş bir yelpazeye yayılmaktadır⁴³. Bölgedeki en geniş yerleşim 40 hektara ulaşan alanıyla Kıbrıs Höyük'tür. Onu yaklaşık 32 hektarlık alanıyla Eminler Höyük takip etmektedir. Kıbrıs Höyük ve Eminler Höyük'ün ön plana çıktığı bu yerleşim dokusu, yerleşimlerin nüfus yoğunluğuna bağlı olarak sistem içerisinde farklı roller üstlendiklerine işaret etmektedir.

MÖ III. binyılın sona ermesiyle birlikte, Karaman Ovası'nda yerleşim dokusunun büyük ölçüde değiştiği görülmektedir. Ova genelinde MÖ II. binyıl malzemesi bulunan toplam 12 yerleşim ziyaret edilmiştir. Bu yerleşimler, Karaman Höyük, Gâvur Höyük, Havuz Mevkii, Milledana, İlisıra, Asarhöyük, Büyükgönü, Sısan Höyük, Eminler Höyük, İslihar, İslihisar II ve Mandasun'dur (Fig. 15). Yerleşim sayısının MÖ III. binyıla oranla yaklaşık %60 oranında azaldığı bu tabloda, 50 kilometrekareye bir yerleşimin düştüğü görülmektedir. Bu yerleşim dokusunun, aynı zamanda yerleşimlerin coğrafyaya

⁴³ Kamış, 2019b: 514.

dağılımında da çarpıcı değişiklikleri beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Bu noktada göze çarpan ilk husus, ova tabanına yayılan yerleşimlerin büyük oranda terk edilmesidir. Ovalık sahadaki yerleşimlerin terk edilmesiyle birlikte, kuzeyde Karadağ çevresinde, güneyde Karaman Platosu'na yakın alanlarda, yani havza kenarlarında yerleşimlerin devam ettiği anlaşılmaktadır. Yoğunlaşma açısından bakıldığında ise Karadağ ve Karaman şehir merkezinin yakın çevresinin ön plana çıktığı görülmektedir. Karaman şehir merkezi çevresindeki yoğunlaşmayı meydana getiren Karaman Höyük, Gâvur Höyük ve Havuz Mevkii birlikte ele alındıklarında, Sertavul Geçidi'ne açılan Dereköy Vadisi'ne yakınlıklarıyla dikkati çekmektedirler. Kuş uçuşu yaklaşık 20 km güneyde, Sertavul Geçidi'ne yakın bir konumda bulunan Kozlubucak Höyük'te tespit edilen MÖ II. binyıl buluntuları da bu bağlantıyı destekler niteliktedir. Karadağ eteklerine dizilmiş gibi görünen MÖ II. binyıl yerleşimleri ise doğu-batı yönünde Konya ve Ereğli ovalarına açılan güzergâhlar üzerine yerleşmiş gibi görünürler.

MÖ II. binyıl malzemesi bulunan Karaman Ovası yerleşimleri, kronolojik devamlılık ilişkileri açısından ele alındığında, 12 yerleşimden 11'inin MÖ III. binyıldan devam eden höyükler olduğu anlaşılmaktadır. Orta ve Geç Tunç çağlarına ait seramiklerin aynı yerleşimlerde bulunması ise MÖ II. binyıl başlarında şekillenen yerleşim dokusunun Erken Demir Çağı'na kadar büyük oranda korunduğunu göstermektedir. MÖ II. binyılda kurulduğu anlaşılan tek yerleşim Havuz Mevkii'dir. Havuz Mevkii, Gâvur Höyük'ün yaklaşık 600 m güneybatısında Dereköy Vadisi'ni kontrol eden bir tepe üstü yerleşimi görünümündedir (Fig. 15). Karaman Ovası MÖ II. binyıl yerleşimleri yüzey alanları açısından değerlendirildiğinde, Sısan Höyük ve Eminler Höyük dışında kalan yerlerin 10 hektarı aşmadıkları görülmektedir. Söz konusu ölçüler, yerleşimlerin MÖ II. binyıldaki boyutlarına dair kesin bilgi vermese de sistem içerisindeki konumlarına dair ipucu sağlaması açısından önem taşımaktadır. Yaklaşık 12 hektarlık bir alana yayılan Sısan Höyük, yoğun Demir Çağı ve Helenistik-Roma dönemi malzemesi barındırmaktadır. Bunun yanı sıra, höyüğün hemen kuzeyinde Helenistik-Roma dönemine ait bir nekropol alanı bulunması, Sısan Höyük'ün en geniş yüzey alanına Demir Çağı sonrasında ulaştığını düşündürmektedir.

Karaman Ovası'nın MÖ II. binyıl yerleşim dokusu, üzerinde durulması gereken bazı hususları beraberinde getirmektedir. Bunlardan ilki MÖ II. binyıl yerleşimlerinin sayısının MÖ III. binyıla kıyasla ciddi miktarda azalması, ikincisi ise varlığını koruyan yerleşimlerin ova tabanından daha yüksek alanlara yakın konumlarda bulunmalarıdır. Yerleşim sayısının azalmasıyla kendisini ortaya koyan değişim sürecinin Orta Anadolu'nun farklı bölümlerini de etkilediği, bölge genelinde yürütülen araştırmalardan anlaşılmaktadır⁴⁴. Kültepe, Acemhöyük ve Konya Karahöyük gibi büyük kent merkezlerinin ortaya çıkışıyla da çakışan söz konusu azalmayı birbirinden farklı coğrafi ve kültürel alt bölümler içeren Orta Anadolu'nun genelini tanımlayacak tekil bir model üzerinden açıklamak zor görünmektedir. Nitekim iklimsel ve çevresel koşulların yanı sıra tarihsel ve sosyo-ekonomik etkenleri ön plana alan farklı açıklamaların öne sürüldüğü görülmektedir⁴⁵.

Yukarıda da değinildiği gibi, Karaman Ovası'nın MÖ II. binyıl yerleşim yoğunluğu ve dokusunun Orta Anadolu'da gözlenen eğilimlere genel hatlarıyla uyum sağladığını söylemek mümkün görünmektedir. Ancak, ovada genel eğilimle ayrışan bazı noktaların bulunduğunu vurgulamak yerinde olacaktır. Bunlardan en önemlisi Orta Anadolu'nun farklı havzalarında yerleşim sayısının azalmasına paralel şekilde ortaya çıkan ve geniş alanları kontrol eden büyük yerleşimlerin kuruluşudur. Karaman Ovasına kuzeyden bağlanan Konya Ovası bu sürecin açık bir şekilde izlenebildiği en yakın bölgelerden biridir. Konya Ovası'nda aşağı şehirleriyle birlikte ele alındığında, MÖ III. binyıl boyutlarının çok ötesine geçen Karahöyük ve Türkmenkarahöyük gibi merkezlerin şekillendiği bilinmektedir⁴⁶. Bu açıdan Karaman Ovası'na bakıldığında ise bugünkü bilgilerimize göre, ovada MÖ III. binyıl yerleşimlerinin boyutlarını aşarak büyüyen bir Asur Ticaret Kolonileri Çağı veya Geç Tunç Çağı merkezinin bulunmadığı söylenebilir. MÖ III. binyılda Konya Ovası'yla kıyaslanabilecek bir gelişim gösteren Karaman Ovası'nın MÖ II. binyılda daha zayıf bir görünüm sergilediği anlaşılmaktadır.

⁴⁴ Glatz, 2009: 132.

⁴⁵ Glatz, 2009: 132.

⁴⁶ Massa ve diğ., 2020: 62-63.

Sonuç

Eminler Höyük gerçekleştirilen yoğun yüzey araştırmaları ile Karaman Ovası'nda yürütülen çalışmalar, bölgenin MÖ II. binyıl yerleşim dokusunun ana hatlarıyla çözümlenmesini sağlamıştır. Yukarıda ayrıntılı bir şekilde sunulan yoğun yüzey araştırması sonuçları ve kısaca değerlendirilen Karaman Ovası'nın MÖ II. binyıl yerleşim dokusu, Eminler Höyük'ün bu tabloda gerek boyutları gerekse de söz konusu dönemin tüm evrelerini kapsayan arkeolojik verileriyle ön plana çıktığını ortaya koymuştur. Bu nedenlerle, Eminler Höyük'ün Asur Ticaret Kolonileri Çağı ve Geç Tunç Çağı boyunca ovanın merkezi yerleşimi konumunda bulunduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Dolayısıyla MÖ II. binyıl belgeleri ışığında yürütülen ovanın tarihi coğrafyasına ilişkin tartışmalarda⁴⁷ Eminler Höyük'ün ihmal edilmemesi gereken merkezler arasında yer aldığını son bir husus olarak vurgulamak yerinde olacaktır.

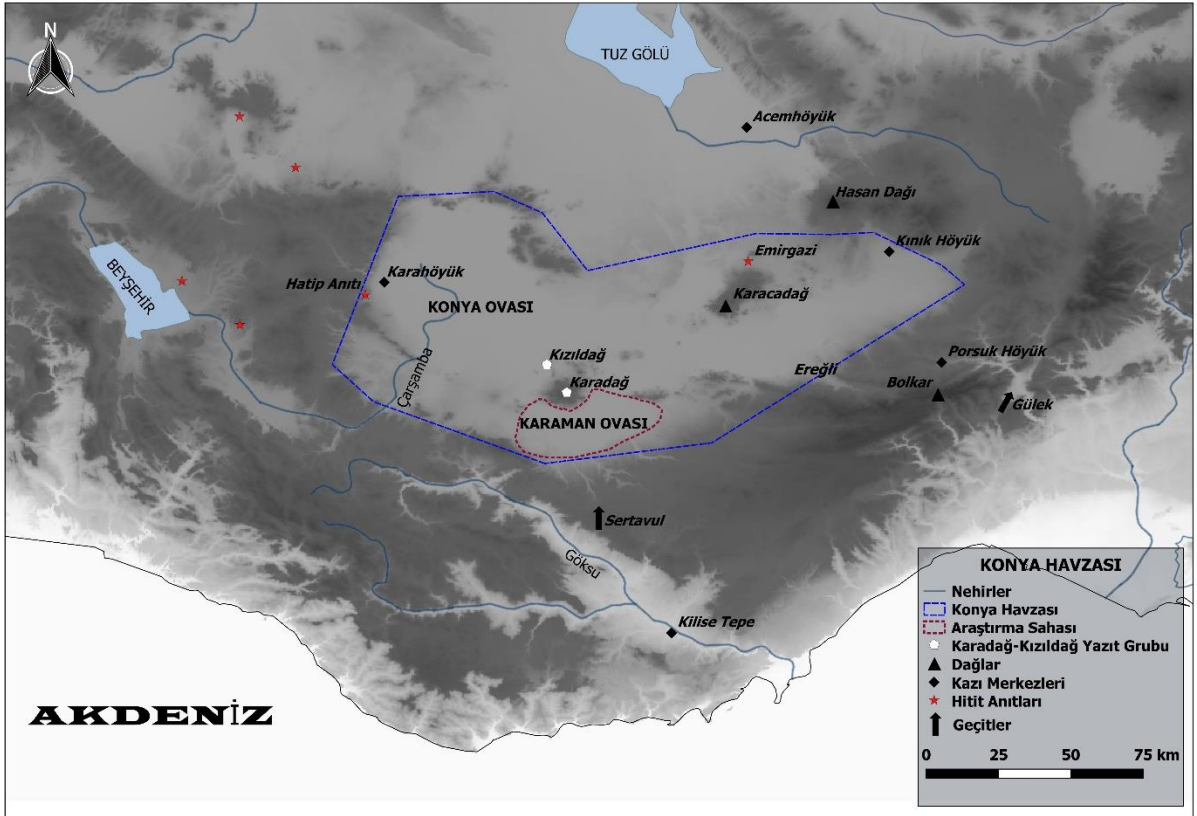
Kaynakça

- Bikoulis, P. (2012). Revisiting Prehistoric Sites in the Göksu Valley: A GIS and Social Network Approach. *Anatolian Studies*, 58, 35-59.
- Cohen, H. R. (1970). The Palaeoecology of South Central Anatolia at the End of the Pleistocene and the Beginning of the Holocene. *Anatolian Studies*, 20, 119-137.
- de Meester, T. (1970). *Soils of the Great Konya Basin, Türkiye*. Wageningen, Centre for Agricultural Publication and Documentation.
- Dupré, S. (1983). *Porsuk I: La cremique de L'age du Bronze et de L'age du Fer*. Paris, Editions Recherche sur les civilisations.
- Emre, K. (1989). Pottery of Levels III and IV at the Karum of Kanesh. K. Emre, B. Hrouda, M. Mellink & N. Özgüç (Ed.) *Anatolia and the Ancient Near East, Studies in Honour of Tahsin Özgüç* içinde (ss. 111-128). Ankara, TTK.
- Fontugne, M., Kuzucuoğlu C., Karabıyıkoglu, M., Hatte, C. & Pastre, J.-F. (1999). From Pleniglacial to Holocene: a ¹⁴C chronostratigraphy of Environmental Changes in the Konya Plain, Turkey. *Quaternary Science Reviews*, 18 (4), 573-592.
- Forlanini, M. (2017). South Central: The Lower Land and Tarhuntaşşa. M. Weeden & L. Z. Ullmann (Ed.), *Hittite Landscape and Geography* içinde (ss. 239-252). Leiden, Brill.
- Glatz, S. (2009). Empire as Network: Spheres of Material Interaction in the Late Bronze Age Anatolia. *Journal of Anthropological Archaeology*, 28, 127-141.
- Glatz, S. (2020). *The Making of Empire in Bronze Age Anatolia: Hittite Sovereign Practice, Resistance, and Negotiation*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Gümüüşçü, O. (2001). *XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*. Ankara, TTK.
- Güneri, S. (1989). Orta Anadolu Höyükleri, Karaman-Ereğli Araştırmaları. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 28, 97-114.
- Hansen, C. & Postgate, N. (2007). Pottery from Level III. N. Postgate & D. Thomas, (Ed.). *Excavations at Kilisetepe 1994-98, From Bronze Age to Byzantine in Western Cilicia* içinde (ss. 329-341). Cambridge, McDonald Institute.
- Kamış, Y. (2018). Karaman Eminler Höyük Yüzey Araştırmaları: İlk sonuçlar. *ANMED*, 16, 200-207.
- Kamış, Y. (2019a). Karaman Eminler Höyük Archaeological Survey Project: Preliminary Results of 2016-2018 Seasons. S. R. Steadman & G. McMahan (Ed.). *The Archaeology of Anatolia Volume III* içinde (ss. 231-245). Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Press.
- Kamış, Y. (2019b). Eminler Höyük ve Karaman Ovası Yüzey Araştırmaları 2018 Yılı Çalışmaları. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 36 (3), 511-519.
- Kamış, Y. (2021). Nevşehir Çakıltepe Yüzey Araştırması Erken Tunç Çağı Seramikleri. *Seramik Araştırmaları Dergisi*, 3, 27-57.
- Kuzucuoğlu, C. (2012). The Rise and Fall of The Hittite State in Central Anatolia: How, When, Where Did Climate Intervene?. A. Tibet, O. Henry & D. Beyer (Ed.). *La Cappadoce Méridionale de la*

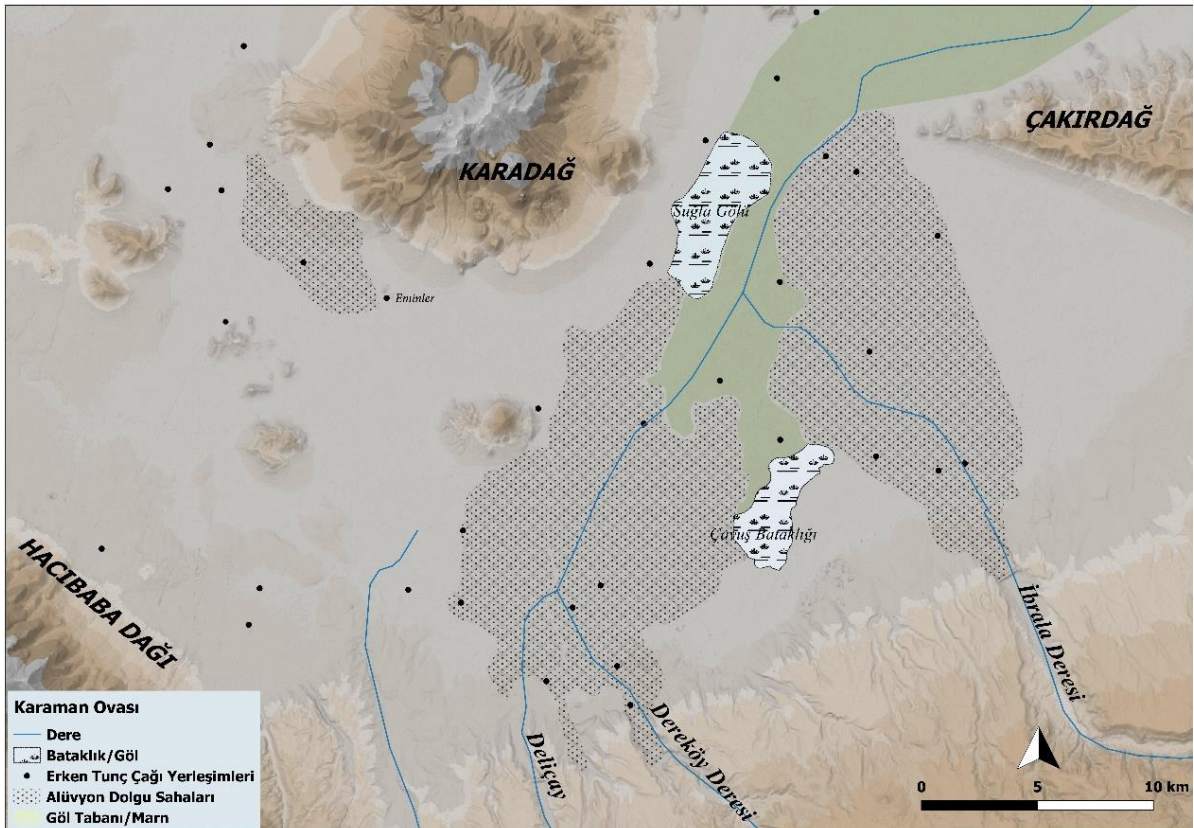
⁴⁷ Bkz. Forlanini, 2017: 251-252.

- Préhistoire À L'époque Byzantine* içinde (ss. 17-41). İstanbul, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü.
- Kuzucuoğlu, C. (2019). Geomorphological Landscapes in the Konya Plain and Surroundings. C. Kuzucuoğlu, A. Çiner & N. Kazancı (Ed.). *Landscapes and Landforms of Turkey* içinde (ss. 353-368). Paris, Springer.
- Massa, M., Bachhuber, C., Şahin, F., Erpehlivan, H., Osborne, J. & Lauricella, J. (2020). A landscape-oriented approach to urbanisation and early state formation on the Konya and Karaman plains, Turkey. *Anatolian Studies*, 70, 45-75.
- Matessi, A. (2017). The Making of Hittite Imperial Landscapes: Territoriality and Balance of Power in South-Central Anatolia during the Late Bronze Age. *Journal of Ancient Near Eastern History*, 3 (2), 117-162.
- Mellaart, J. (1958). Second Millennium Pottery from the Konya Plain and Neighborhood, *Belleten*, 22, 311-345.
- Mellaart, J. & Ann M. (1995). *Beycesultan Vol. III, Part II: Late Bronze Age and Phrygian Pottery*. Ankara, British Institute.
- Mielke, D. P. (2017). From “Anatolian” to “Hittite”. The Development of Pottery in Central Anatolia in the 2nd Millennium BC. A. Schachner (Ed.). *Innovation versus Beharrung: Was macht den Unterschied des hethitischen Reichs im Anatolien des 2. Jahrtausends v. Chr?* içinde (ss. 121-144). İstanbul, Ege Yayınları.
- Müller-Karpe, A. (1988). *Hethitische Töpferei der Oberstadt von Hattuša: ein Beitrag zur Kenntnis spät-grossreichszeitlicher Keramik und Töpferbetriebe unter Zugrundelegung der Grabungsergebnisse von 1978-82 in Boğazköy*. Marburg, Hitzeroth Verlag.
- Newhard, J. M. L., Levine, N. & Rutherford, A. (2008). Least-cost Pathway Analysis and Inter-regional Interaction in the Göksu Valley, Turkey. *Anatolian Studies*, 62, 87-102.
- Özgüç, T. (1999). *Kültepe-Kaniş/Neşa Sarayları ve Mabetleri*. Ankara, TTK.
- Roberts, N., Eastwood, J. W., Kuzucuoğlu, C., Fiorentino, G. & Caracuta, V. (2011). Climatic, Vegetation and Cultural Change in the Eastern Mediterranean During the Mid-Holocene Environmental Transition. *Holocene*, 21, 147–162.
- Schoop, U-D. (2006). Dating the Hittites with Statistics: Ten Pottery Assemblages from Boğazköy-Hattuša. D. P. Mielke, U.-D. Schoop & J. Seeher (Ed.). *Structuring and Dating in Hittite Archaeology. Requirements – Problems – New Approaches* içinde (s. 215-239). İstanbul, Ege Yayınları.
- Schoop, U-D. (2009). Indications of Structural Change in the Hittite Pottery Inventory at Bogazkoy-Hattusa. F. P. Daddi (Ed.). *Central-North Anatolia in the Hittite Period: New Perspectives in Light of Recent Research Acts of the International Conference held at the University of Florence* içinde (ss. 145-167). Herder&Rome, Studia Asiana.
- Schoop, U-D. (2011). Hittite Pottery: A Summary. H. Genz & D. P. Mielke (Ed.). *Insights into Hittite History and Archaeology* içinde (ss. 241-274). Leuven, Peeters.
- Tapur, T. (2009). *Karaman Şehir Coğrafyası*. Konya, Çizgi Kitabevi.
- Türkeş, M. (1996). Spatial and Temporal Analysis of Annual Rainfall Variations in Turkey. *International Journal of Climatology*, 16, 1057-1076.

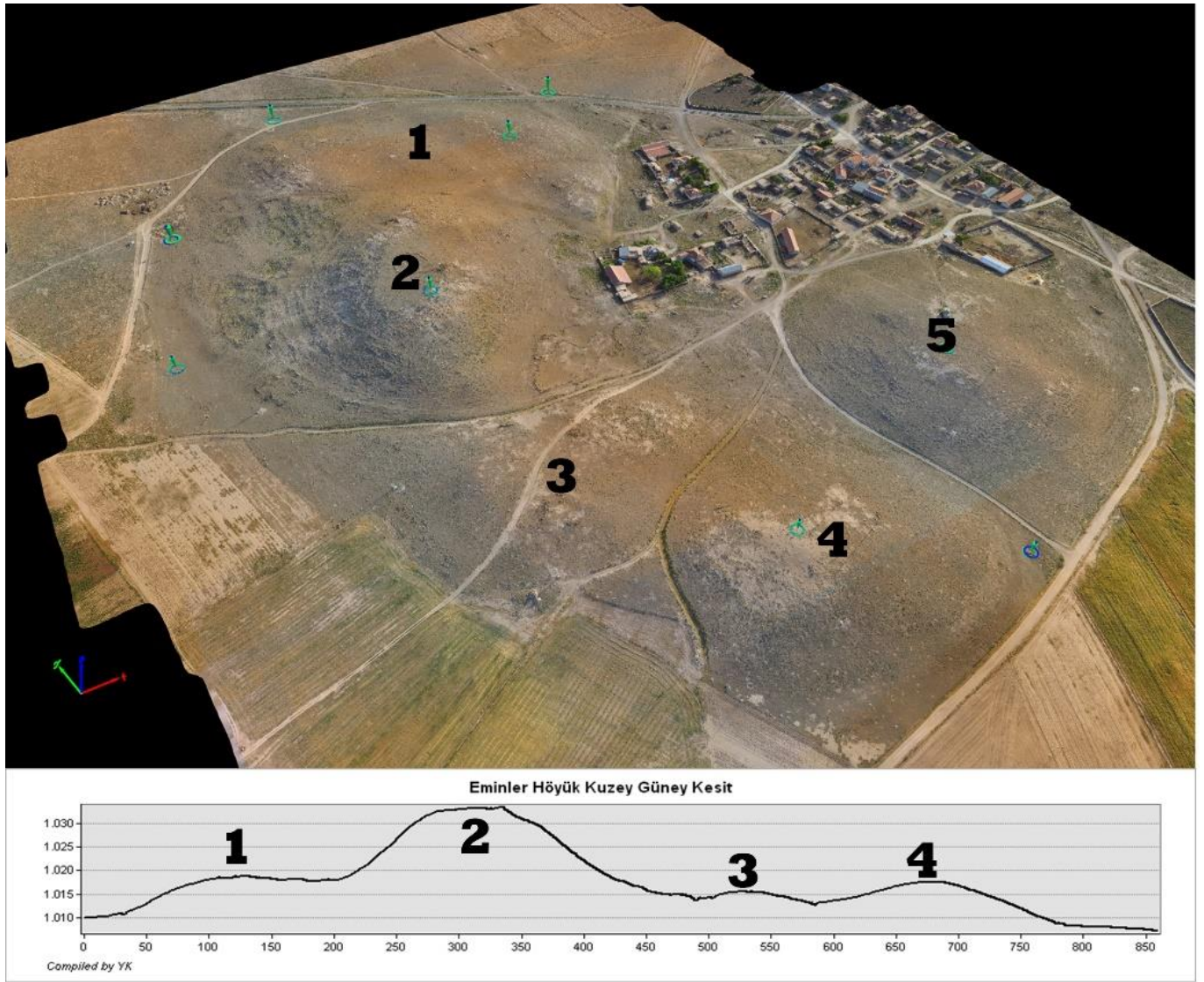
Figürler

Figür 1: Büyük Konya Havzası ve araştırma sahası.

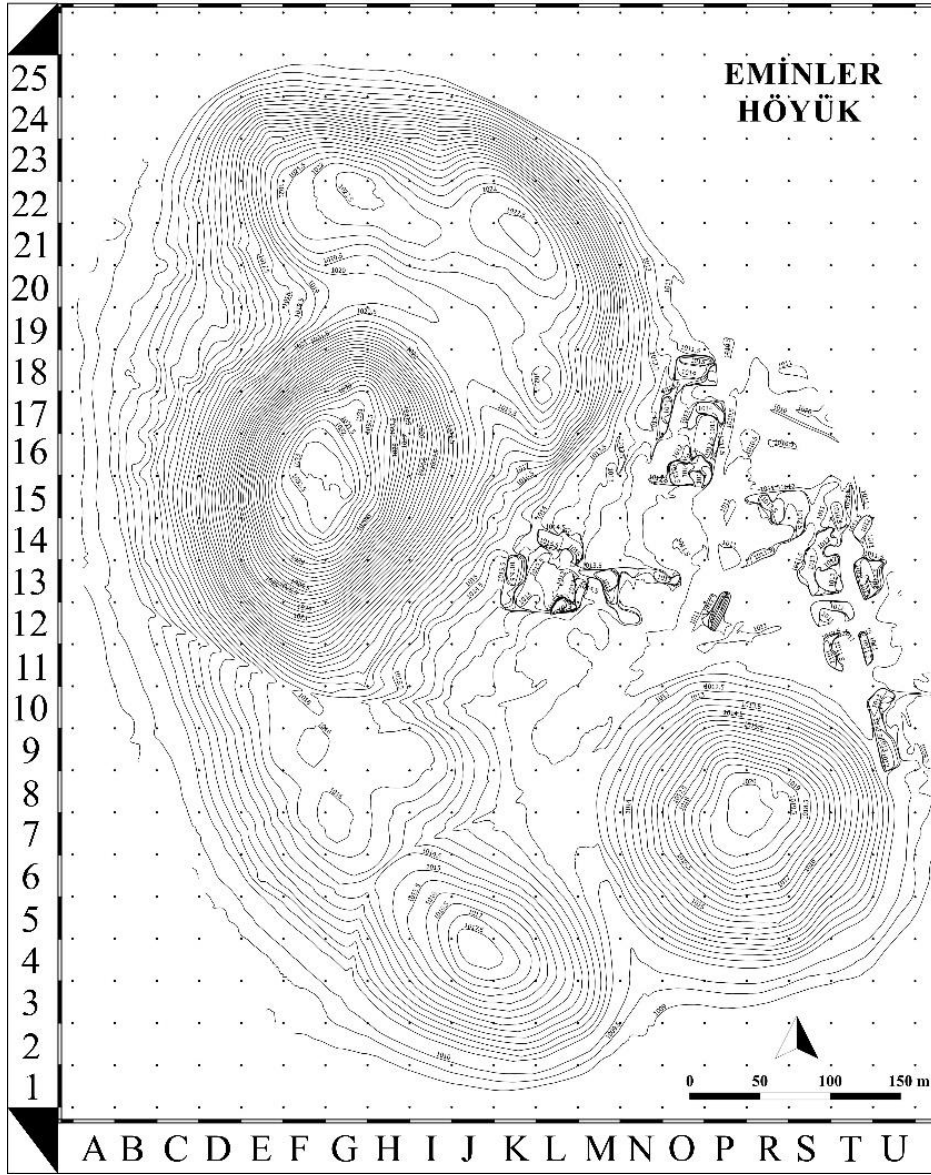
Figür 2: Karaman Ovası.

Figür 3: Eminler Höyük 3 Boyutlu Model ve Kuzey-Güney Kesiti.

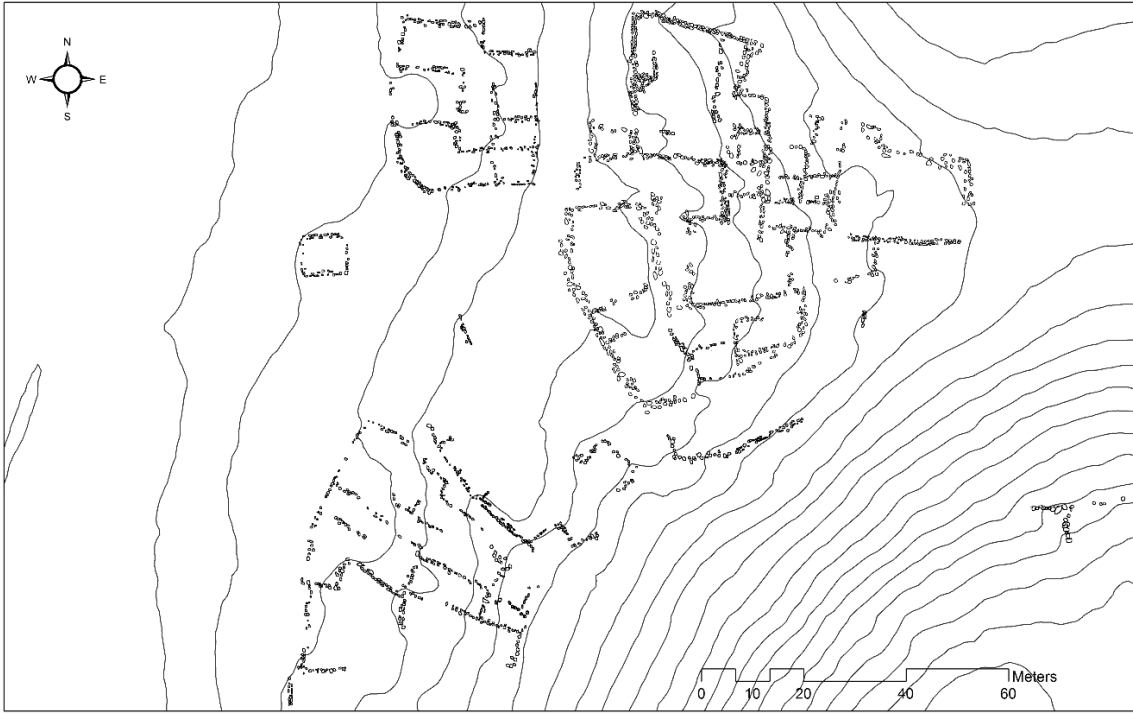
Figür 4: Eminler Höyük Kuzeyden Görünüm.

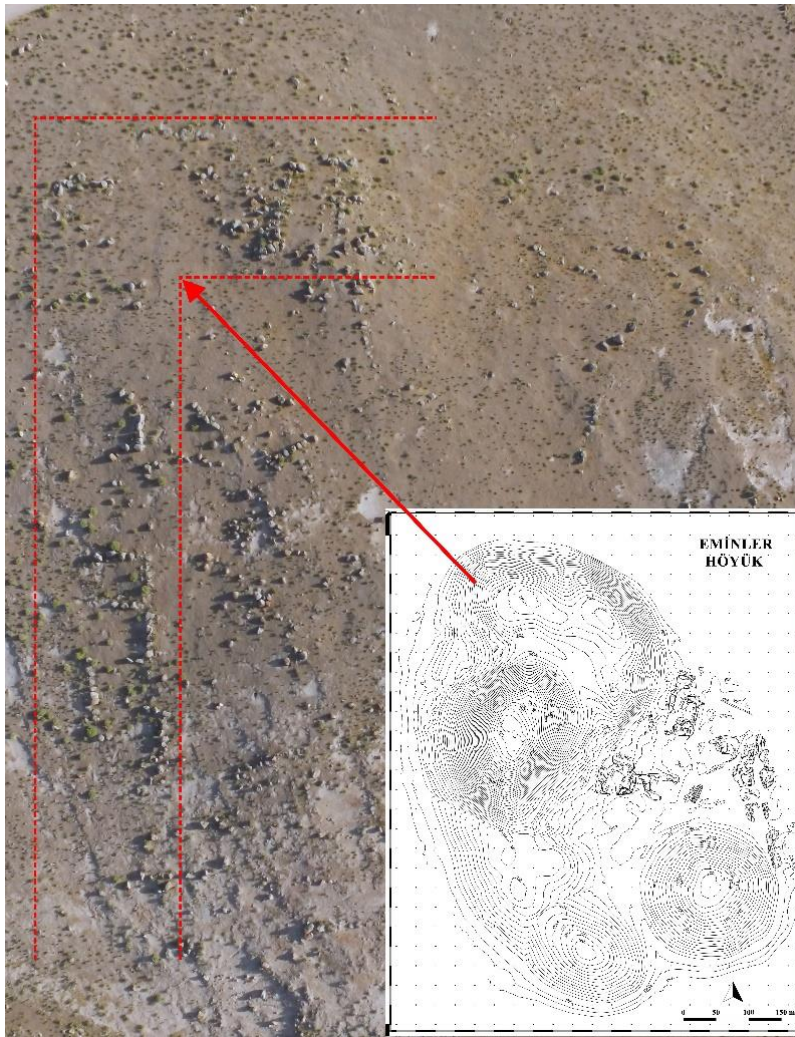
Figür 5: Eminler Höyük Topografik Harita ve Toplama Birimleri.

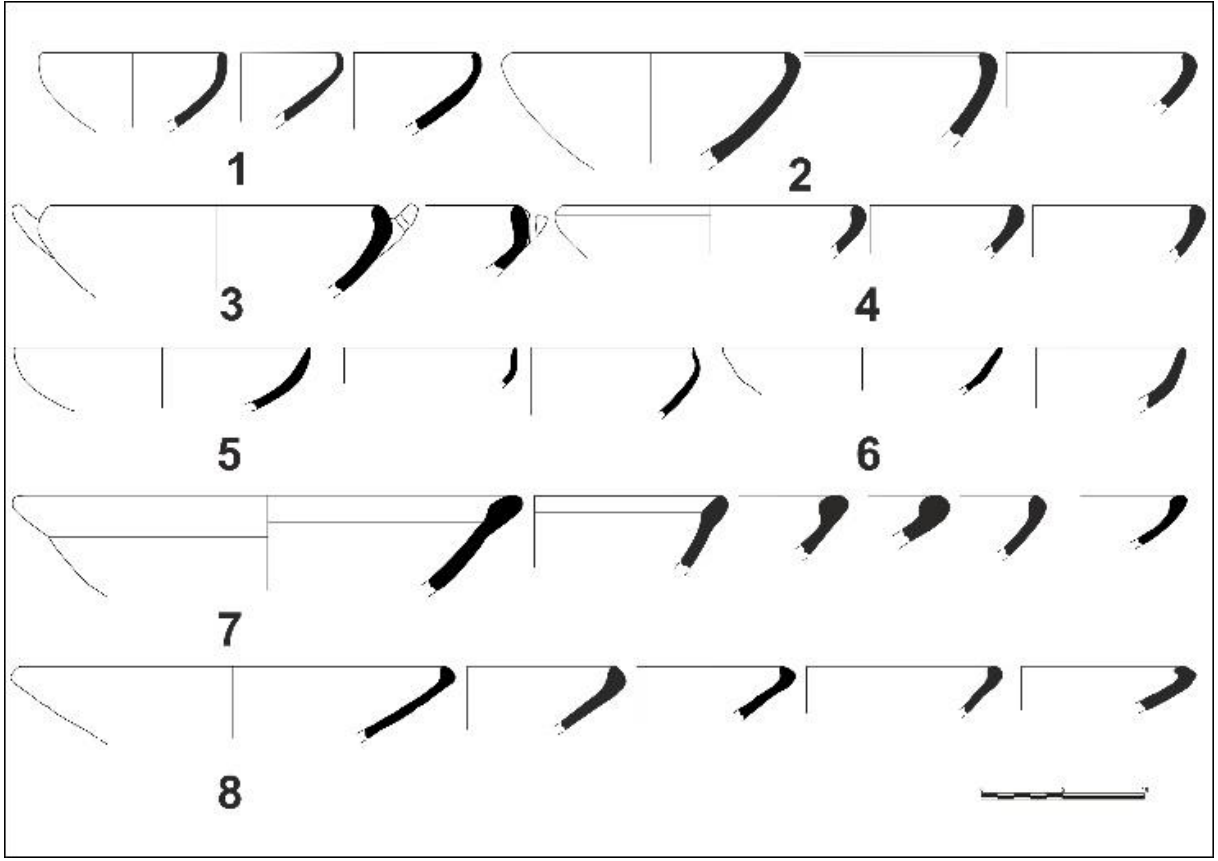
Figür 6: Eminler Höyük.

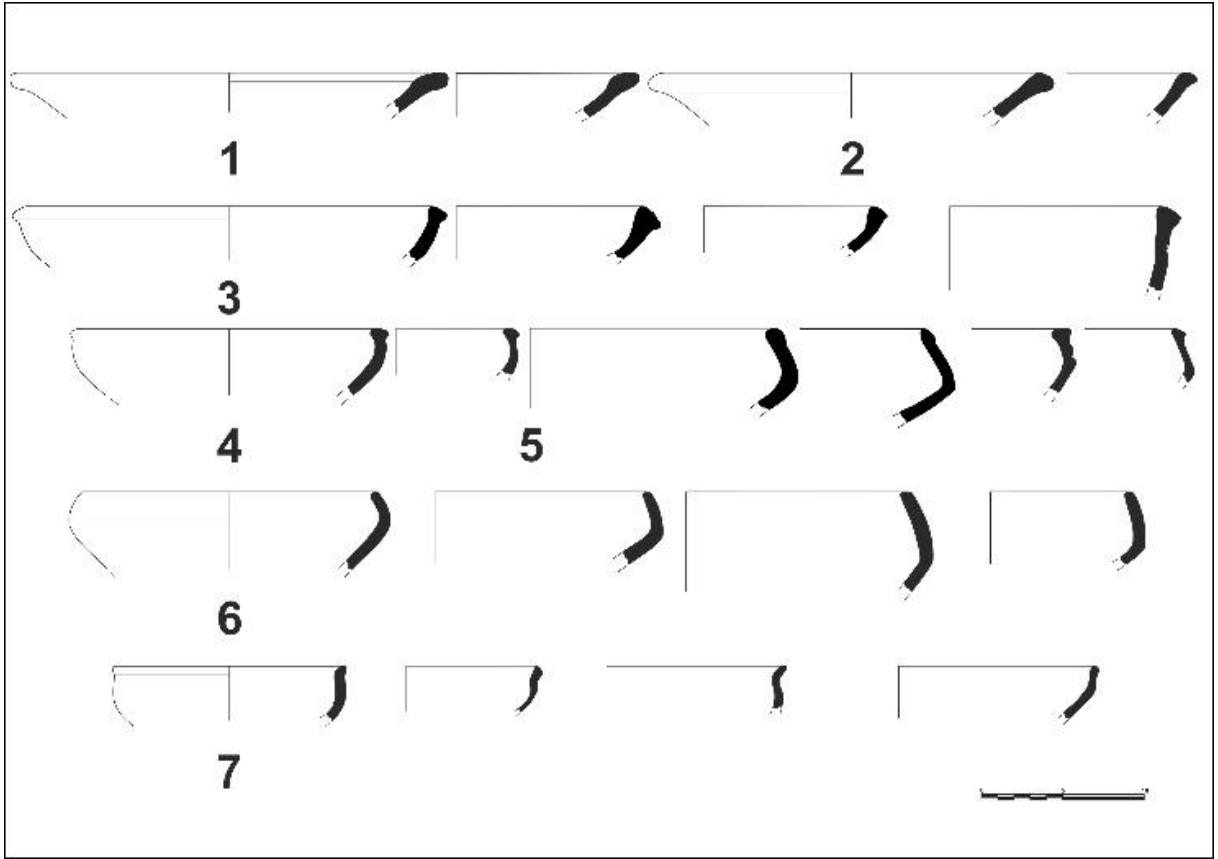
Figür 7: Eminler Höyük Yapı Kalıntıları.

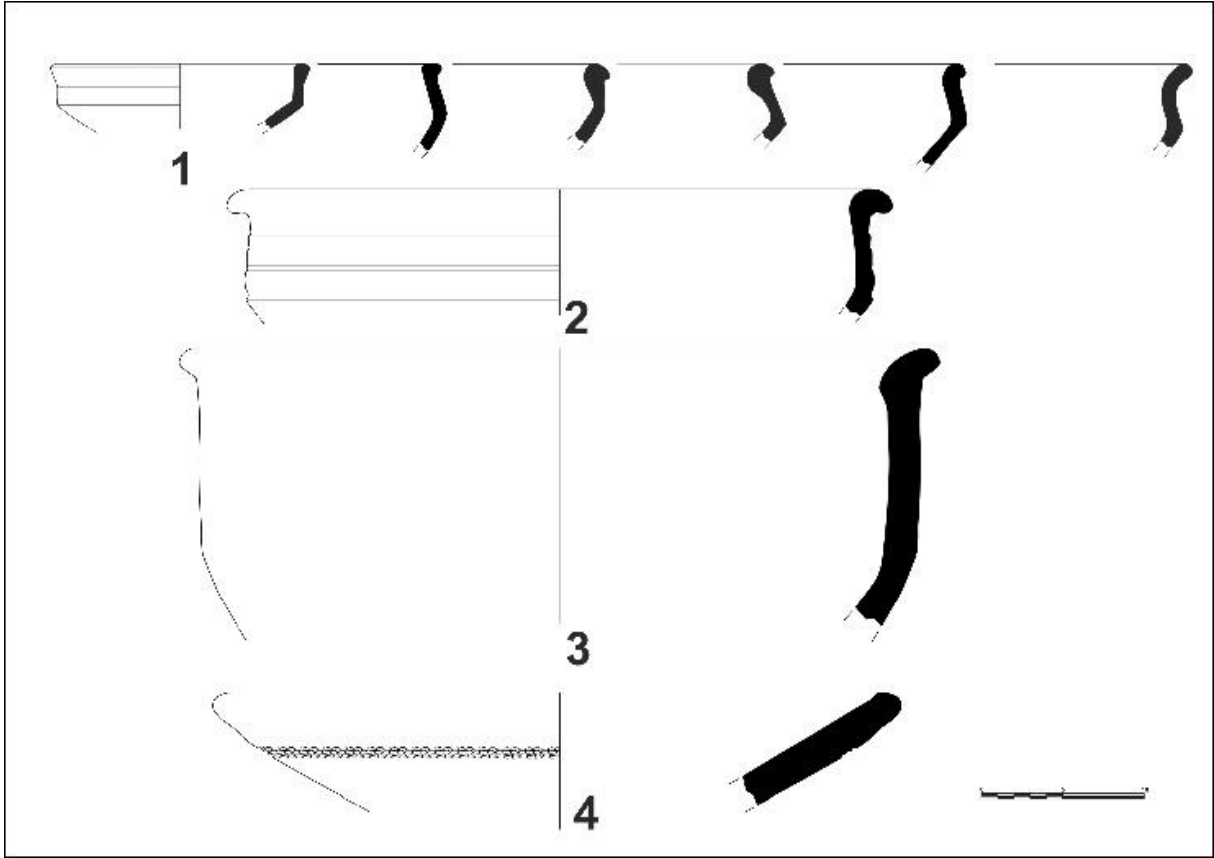
Figür 8: Eminler Höyük Yapı Kalıntıları.

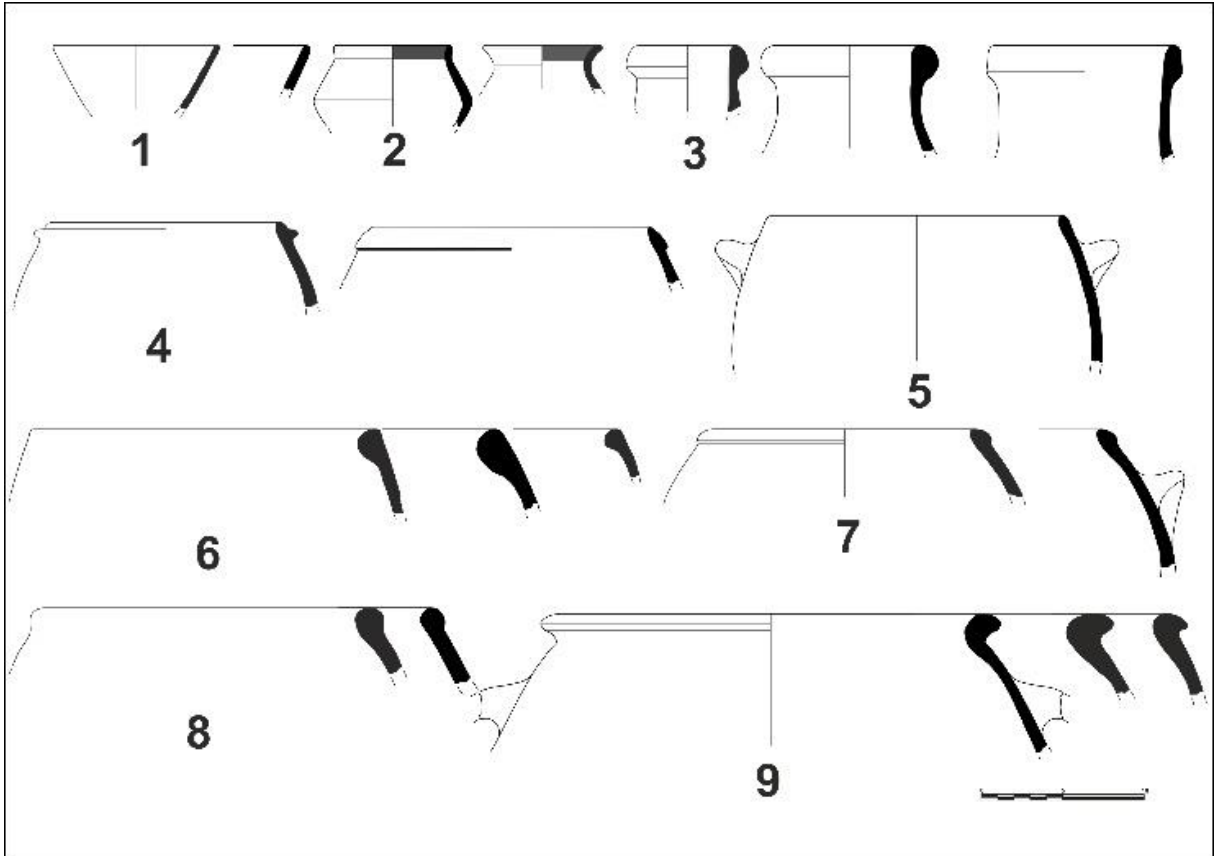
Figür 9: MÖ II. Binyıl Çanak Tipleri.

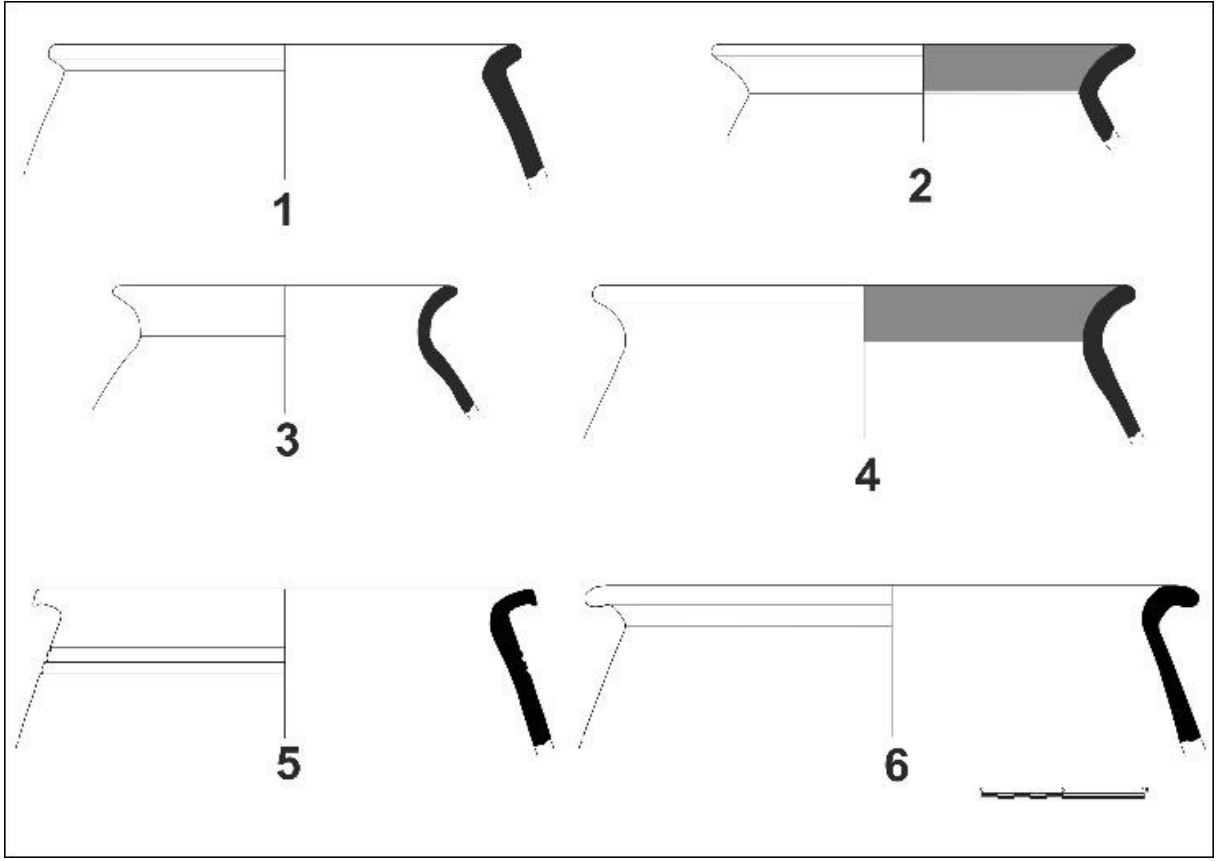
Figür 10: MÖ II. Binyıl Çanak Tipleri.

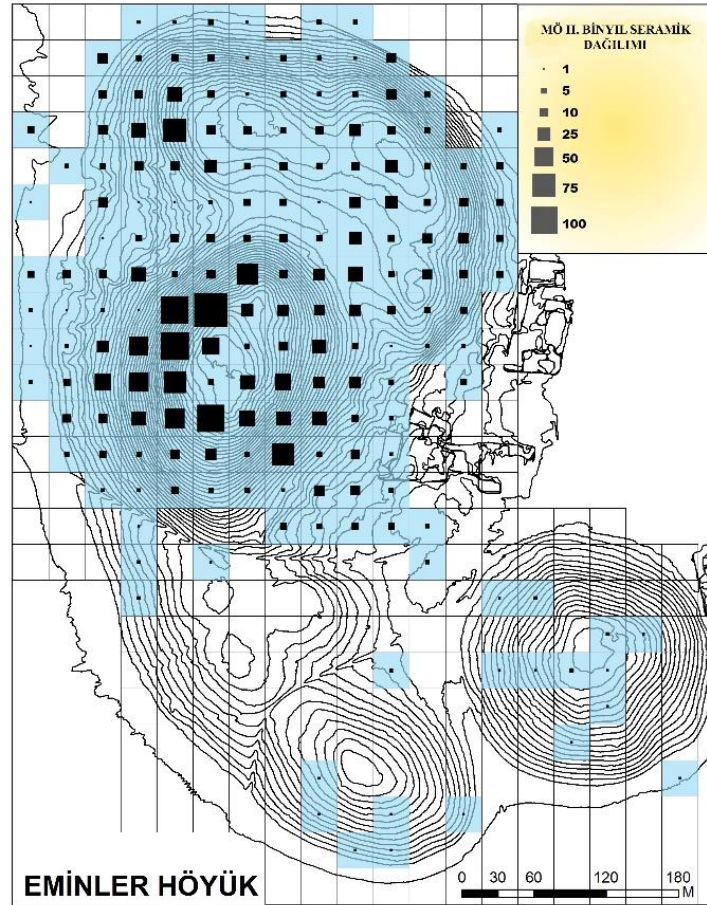
Figür 11: MÖ II. Binyıl Seramik Örnekleri.

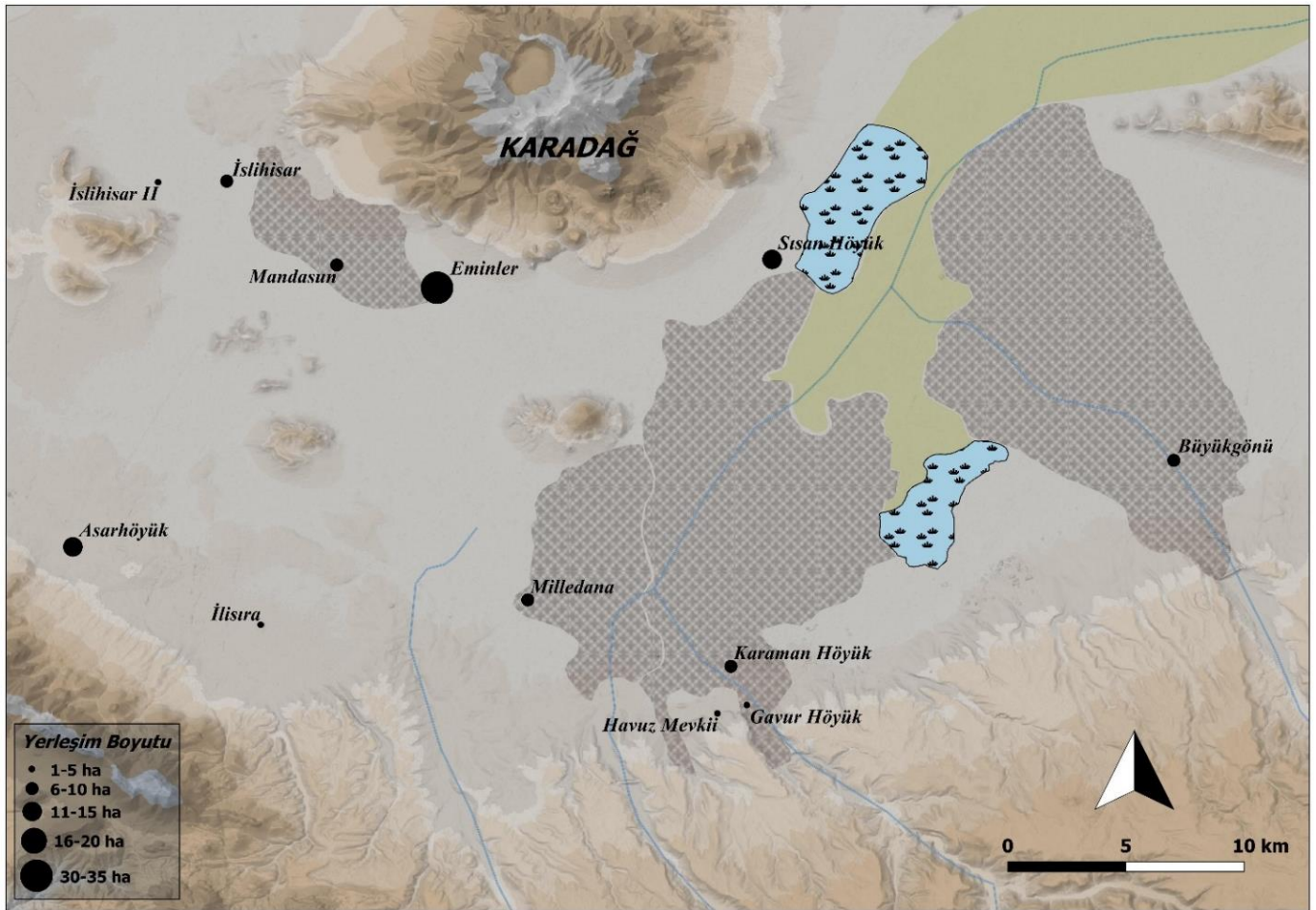
Figür 12: MÖ II. Binyıl Seramik Örnekleri.

Figür 13: MÖ II. Binyıl Çömlek Örnekleri.

Figür 14: Eminler Höyük MÖ II. Binyıl Seramik Dağılımı.

Figür 15: Karaman Ovası MÖ II. Binyıl Yerleşimleri.